

**MĀKSLAS VĒSTURES PROGRAMMA**  
**IESTĀJPĀRBAUDĪJUMAM**  
**MĀKSLAS VĒSTURES UN TEORIJAS APAKŠNOZARĒ**

<http://www.lma.lv/>

**RIETUMU MĀKSLAS VĒSTURE**

**I**

**Senā Ēģipte (5. g. tūkst. b. – 4. gs. p. Kr.)**

Perioda vispārējs raksturojums. Senās Ēģiptes mākslas galvenie posmi, iezīmes un vēsturiskā nozīme.

*Ēģiptes ģeogrāfiskie un klimatiskie apstākļi. Ēģiptiešu reliģiskie priekšstati un to loma mākslas attīstībā.*

*Ēģiptes arhitektūras vispārējie principi. Izcilākie kapeņu un tempļu kompleksi. To kompozicionālā uzbūve, masas un telpas attiecības, dekora izmantojums.*

*Ēģiptes tēlniecības vispārējās stilistiskās iezīmes. Saistība ar reliģiskajiem ticējumiem. Cilnis un apakšskulptūra.*

**Attēli.**

\*Piramīdas Gīzā.

\*Tempļi Karnakā un Luksorā.

\*Narmera palete (stēla).

\*Portreti – priesteris Kaapers, Rahoteps un viņa sieva Nofrete, rakstvedis Kaī, Ehnatons, Nofretete.

\*Ramzesa II kolosi no tempļa Abu-Simbelā.

**II**

**Antīkā māksla**

**Egejas kultūra**

*Grieķu kultūras pirmsākumi, vēsturiskās liecības un mākslas nozīmīgākie sasniegumi, kultūrvēsturiskā nozīme*

\*Knosas pils

\*Kiklādu salu elku figūras

**Griekija (7.-4. gs. p. Kr.)**

*Griekijas mākslas nozīme pasaules mākslas attīstībā.*

*Orderu sistēmas izveidošanās. Doriskais, joniskais, korintiskais orderis*

*Ideālās harmonijas meklējumi grieķu tēlniecībā.*

*Grieķu keramika un tās apgleznojumu nozīme izpratnē par glezniecības attīstību. Ģeometriskais, melnfigūru, sarkanfigūru stils.*

**Attēli:**

\*Atēnu Akropoles ansamblis

\*Mīrons (“Diskobols”)

\*Poliklets (“Dorifors”)

\*Feidijs

- \*Prāksitels (“Hermejs ar mazo Dionīsu”)
- \*Līsips (“Apoksiomens”)
- \*Skops (“Menāda”)

### **Roma (4. gs. p. Kr.-4. gs.)**

*Romas dibināšanas vēsture, Romiešu valsts, sabiedrība un vēsture. Mākslas loma un būtiskākās iezīmes. Perioda sociālais, politiskais un vēsturiskais raksturojums. Mākslas nozīme un nozīmīgākie periodi.*

#### **Attēli:**

- \*Antīkās Romas arhitektūra: tempļi (Panteons), amfiteātri (Kolizejs), bazilikas, termas laukumi (Trajāna forums). Triumfa arkas un kolonas (Tita arka, Trajāna kolona). Inženiertehniskās būves - Marcija akvedukts, akvedukts pie Nimas (Francijā) – t. s. Gāras tilts (Pont du Gard), Alkantaras tilts (Spānijā)
- \*Portreti - Augusts no Prima Portas, Karakallas portrets, Marka Aurēlija jātnieka statuja

## **III**

### **Viduslaiku māksla**

*Viduslaiku mākslas periodizācija. Svarīgākie notikumi. Mākslas raksturojums. Nozīmīgākie reģioni. Mākslas vispārējs raksturojums.*

### **Romānika (11.-12. gs.)**

*Romānikas stila pamatiezīmes. Sakrālās arhitektūras attīstība. Romānikas dievnama konstrukcija, plāns, arhitektonisko masu kompozīcija.*

*Tēlniecība, reljefi portālos.*

*Monumentālā un lietišķā māksla. Miniatūras svētajos rakstos.*

#### **Attēli:**

- \*Dievmātes katedrāle Puatjē (Francijā)
- \*Špeiras katedrāle (Vācijā)
- \*Muasakas Sv. Pētera baznīca (Francijā)
- \*Otenas katedrāles timpanons (Francijā)

### **Gotika (13.-15. gs.)**

*Gotikas stila pamatiezīmes arhitektūrā. Gotika Francijā. Abats Sižē (Suger) kā Gotikas stila aizsācējs un Sendenī klostera baznīcas apsīda kā pirmās gotikas arhitektūras risinājuma piemērs. Gotiskās katedrāles konstrukcija, plānojums, telpiskais risinājums, dekoratīvie elementi.*

*Gotiskā mākslu sintēze. Gotika Vācijā, Anglijā. Tēlniecības attīstība. Cilvēka tēla traktējums.*

#### **Attēli:**

- \*Parīzes Dievmātes katedrāle, Amjenas katedrāle (Francijā).
- \*Gotika Eiropā.
- \*Reimsas katedrāles skulptūras,
- \*Naumburgas katedrāles (Vācijā) ciļņi un apaļskulptūras
- \*Šartras katedrāles vitrāžas.

## IV

### Renesanses māksla

*Perioda raksturojums. Renesanses termina raksturojums. Antīkā māksla kā renesanses mākslas pamats.*

#### 15. gs. – agrā renesanse Itālijā

\*Arhitektūra Filippo Brunelleski (Brunelleschi, 1377.-1446.) un viņa projektētais Florences katedrāles kupols. Leona Batistas Alberti (Alberti, 1404.-1402.) celtnes – Palazzo Rucellai Florencē, Sant'Andrea baznīca Mantujā.

\*Tēlniecība Donatello (Donatello, 1368.?-1466.) kā izcilākais 15. gs. tēlnieks Itālijā (Svētais Juris, Gatamelatas jātnieka statuja, Dāvids).

\*Glezniecība Mazačo (Masaccio, 1401.-1428.) "Trīsvienība" Florences Sta. Maria Novella klostera baznīcā. Sandro Botičelli (Botticelli, 1444/5.-1510.) "Venēras dzimšana", Pjero Della Frančeska (della Francesca, ap 1415/20-1492) freska "Augšāmcelšanās" (Sansepolcro), Andrea Mantenjas (Mantegna, 1431.-1506.) glezna "Miruslais Kristus"

#### 15. gs. b. - 16. gs. I. trešda a– augstā renesanse

\*Leonardo da Vinči (1452.-1519.) "Mona Liza" (Džokonda), freska "Svētais vakarēdiens" Milānas Santa Maria delle Grazie klostera ēdamtelpā.

\*Rafaela Santi (1483.-1520.); freskas Vatikāna pilī t. s. stancu (stanza) gleznojumi – "Atēnu skola" un "Eliodora izdzīšana", stājglezniecības darbi "Siksta Madonna", "Pāvests Leo X ar kardināliem".

\*Mikelandželo Buonaroti (1475.-1564.); Dāvids, Siksta kapellas griestu gleznojumi, Jūlija II kapa piemineklis (Mozus S. Pietro in Vincoli baznīcā Romā).

\*Ticians (Tiziano, 1490.?-1476.) un renesanses glezniecība Venēcijā. Ticianas "Urbīno Venēra", "Asunta" un "Pezāro ģimenes madonna" Santa Maria Gloriosa dei Frari baznīcā, portreti – Ipolito Riminaldi, Pāvests Pāvils III ar mazdēliem.

\*Nīderlande – Jans van Eiks (1390.-1441.), Arnolfīni ģimenes portrets

\*Pīters Breigels Vecākais (1525/30.-1569.), "Aklie". Vācija – Albrehts Dīrers (1471.-1528.) "Četri Apokalipses jātnieki", "Ādams un Ieva", "Četri apustuļi"

## V

### 17. gadsimta māksla

#### Baroks.

*Baroka stila vispārējās pazīmes. Baroks Itālijas arhitektūrā.*

#### Attēli

\*Džovanni Lorenco Bernīni (1598.-1680.) Sv. Pētera katedrāles ansamblis Romā. Frančesko Borromīni (1599.-1667.) Sv. Kārļa (San Carlo alle Quattro Fontane) baznīca Romā.

\*Vēlā baroka arhitektūra Vācijā Baltazars Neimans (Neumann, 1687.-1753.) un Vircburgas rezidence.

\*Baroks glezniecībā: Itālija. Mikelandželo Merisi da Karavadžo (1573.-1610.) – "Mateja aicināšana", "Marijas nāve"

\*Flandrija: Pīters Pauls Rubenss (1577.-1640.) – "Krusta pacelšana", "Leikipa meitu

nolaupīšana”, “Helene Furmente ar bērniem”

### **Spānija**

\*Spānija: Djego de Silva Velaskess (Velázquez, 1599.-1660.) – Pāvesta Inokenta X portrets, “Meninas”, “Venēra ar spoguļi”, “Bredas nodošana”

### **Reālisms**

#### **Holande**

\*Rembrants Harmens van Reins (1606.-1669.) – “Doktora Tulpa anatomija”, “Pašportrets ar Saskiju”, “Nakts sardze”, „Pazudušais dēls”

### **Klasicisma veidošanās 17. gs. Francijas arhitektūrā**

\*K. Perro (Perrault, 1613.-1688.) celtā Luvras austrumu fasāde. Versaļas ansamblis – L. Levo (Le Vau, 1612.-1670.), Ž. Arduēns-Mansārs (Hardouin-Mansart, 1646.-1708.), A. Lenotrs (Le Notre, 1613.-1700.). Klasicisms 17. gs. glezniecībā. Nikolā Pusēns (1594.-1665.) – “Trankreds un Ermīnija”, “Arkādijas gani”

## **VI.**

### **18. gadsimta māksla**

#### **Rokoko franču tēlotājā mākslā un arhitektūrā**

\*Žans Antuāns Vato (Watteau, 1684.-1771.) – “Ceļojums uz Kitēras salu”. Fransuā Bušē (Boucher, 1703.-1770.) – „Marķīzes Pompadūras portrets”, „Venēras tualete”, Onorē Fragonārs (Fragonard, 1732.-1806.) – „Šūpoles”, „Meitene lasa”. Parīzes hoteli, rokoko interjeri.

#### **Klasicisms glezniecībā 18. gs. beigās un 19. gs. sākumā**

\*Žaks Luī Davids (1748.-1825.) – “Horāciju zvērests”, “Marata nāve”, “Rekamjē kundzes portrets”.

#### **Klasicisms arhitektūrā 18. gs. beigās un 19. gs. 1. pusē.**

\* Ž.A. Gabriela (1698.-1782.) mazais Trianons, Konkordijas laukums Parīzē, F. Vinjona (Vignon, 1763.-1828.) Sv. Madlēnas baznīca.

## **VII**

### **19. gadsimta māksla**

#### **Romantisms franču glezniecībā**

\*Teodors Žeriko (Géricault, 1791.-1824.) – “Medūzas plosts”. Ežēns Delakruā (Delacroix, 1798.-1863.) – “Hiosas slaktiņš”, “Brīvība uz barikādēm”.

## **Romantisms Vācijā**

\*Kaspars Dāvids Fridrihs (Friedrich, 1774.-1840.) – „Kalnu dūmakas vērotājs”, „Eihvaldes abatija”, Filips Oto Runge (1777.-1810.) – „Vecāku portrets”, „Rīts”. Romantisms Anglijā – Viljams Tērners (Turner, 1775.-1851.) – „Kuģa „Temeraire” pēdējais reiss”, „Lietus, tvaiks un ātrums”, Džons Konstebls (Constable, 1776.-1873.) – „Stounhendža”, „Siena rati”. Romantisma laikmeta māksla Spānijā. Fransisko Goijs (1746.-1828.) – „Saulesargs”, „Flagelantu procesija”, „Kārļa IV imenes portrets”, „Kailā Maha”.

## **Historisms arhitektūrā**

*Historisma sasaite ar romantismu.*

## **Reālisms franču glezniecībā**

\*Gistavs Kurbē (Courbet, 1819.-1877.) – „Akmeņu skaldītāji”, „Apbedīšana Ornānā”. Žans Fransuā Milē (Millet, 1817.-1875.) – „Sējējs”, „Vārpu lasītājas”. Onorē Domjē (Daumier, 1808.-1879.) – „Trešās klases vagoni”.

# VIII

## **19. gadsimta beigu un 20. gadsimta sākuma māksla**

### **Impresionisms.**

*Impresionisma vispārējie principi, dzīves skatījums, gleznieciskā izteiksme. Kompozīcija, tās fragmentārisms.*

\*Franču impresionistu glezniecība.

Eduārs Manē (Manet, 1840.-1926.) – „Folī-Beržē bārā”, „Brokastis zaļumos”, „Olimpija”.

Franču impresionisti – ainavisti:

Klods Monē (Monet, 1840.-1926.) – „Impresija. Saullēkts”, „Ruānas katedrāles Rietumu portāls”, „Ūdensrozes”

Kamils Pissaro (Pissarro, 1830.-1903.) – „Monmartras bulvāris”, „Sniegota iela Luvesjēnā”,

Alfreds Sislejs (Sisley, 1839.-1899.) – „Plūdi Marlī ostā”

Franču impresionisti – figurālisti: Ogists Renuārs (Renoir, 1841.-1919.) – „Dejas kafejnīcā Le Moulin de la Galette”, „Lietussargi”, Edgars Degā (Degas, 1834.-1917.) – „Jāšanas sacīkstes”, „Zvaigzne, jeb baletdejojāja uz skatuves”, „Jaunā dejojāja”.

Impresionisma tēlniecība. Ogista Rodēna (Rodin, 1840.-1917.) daiļrade – „Domātājs”, „Kalē pilsoņi”, piemineklis Balzakam.

### **Postimpresionisms un tā ievērojamākie pārstāvji franču glezniecībā**

\*Pols Sezāns (Cezanne, 1839.-1906.) – ainavas, klusās dabas, portreti.

\* Vinsents van Gogs (van Gogh, 1853.-1890.) – portreti, klusās dabas, ainavas.

\*Pols Gogēns (Gauguin, 1848.-1903.) un viņa Taiti salā gleznotie darbi.

## **Jugendstils**

*Jugendstila izpausmes arhitektūrā, lietišķajās mākslās. Racionālisms un vēlme rotāt. Mākslu sintēzes meklējumi. Jugendstila atšķirīgie nosaukumi dažādās zemēs un formveides principu dažādība.*

## **IX**

### **20. gadsimta māksla**

#### **Fovisms**

*Fovisms kā "klasiskā modernisma" agrākais virziens. Krāsu kontrasti, motīvu vienkāršība, tieksšanās pēc izteiksmes tiešuma un iedarbīguma.*

\*Andrī Matiss (Matisse, 1869.-1954.) - "Deja", "Mūzika".

#### **Ekspressionisms**

*Formu ģeometrizēta vienkāršība, krāstoņu apzināta nesaskaņotība*

\*"Tilta" (Die Brücke) grupa

\*E. Kirhners (Kirchner, 1880.-1938.),

\* E. Nolde (1867.-1956.). "Zilais jātnieks" (Der Blaue Reiter)

\*V. Kandinskis (Кандинский, 1866.-1944.)

#### **Kubisms.**

*Kubisms kā pretmets vēlajam impresionismam un Jugendstilam. Formu ģeometrizācija.*

\*Ž. Braks (Braque, 1882.-1963.)

\*P. Pikaso (Picasso, 1881.-1973.) daiļrades kubisma periods

Ieteicamā literatūra

Kačalova T., Pētersons R. Mākslas vēstures pamati / 3., pārstrādātais, papildinātais izdevums. – Rīga, Zvaigzne ABC, 2005.

Gombrihs E. H. Mākslas vēsture. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1997. Lanerī-Dažāna N. Glezniecības enciklopēdija. – Rīga: Jumava, 2004. Frida R. Karasā P., Markadē I. Mākslas enciklopēdija: Glezniecības virzieni. – Rīga, Jumava, 2002. Sērijā "Mazā mākslas enciklopēdija": Grosmane E. Gotika. – R., 1995. Kačalova T. Renesanse. – R., 1995.

Kaviš E. Jugendstils. – R., 1994. Kaviš E. Simbolisms. – R., 1994. Kaviš E.

Postimpresionisms. – R., 1994. Kaviš E. Impresionisms. – R., 1994. Kaviš E. Kubisms. – R., 1994. Kaviš E. Fovisms. – R., 1994.

Rubenis A. No renesanses pavasara uz humānisma rudeni. – R., 2008. Laurie Schneider Adams. A History Of Western Art. Fifth edition. – John Jay College and the Graduate Center. City University of New York., 2011. Hartt F. A History of painting, sculpture, architecture. – N. Y.: Harry N. Abrams, Inc., 1989. Janson H.W. History of Art. Third edition. – N. Y.: Harry N. Abrams, Inc., 1986.

